

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

НАЛБАНТОВА СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба no. 38106/02)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

27 септември 2007 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

27/12/2007г.

Това решение става окончателно при наличие на обстоятелствата, упоменати в чл. 44 § 2 на Конвенцията. Същото може да претърпи редакционни промени.

По делото Налбантова срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като Камара в състав:

Г-н П. ЛОРЕНЦЕН [P. LORENZEN], *председател*,

Г-жа С. БОТУШАРОВА [S. BOTOUSCHAROVA],

Г-н К. ЮНГВИРТ [K. JUNGWIERT],

Г-н Р. МАРУСТЕ [R. MARUSTE]

Г-н Х. БОРЕГО БОРЕГО [J. BORREGO BORREGO]

Г-жа Р. ЙЕГЕР [R. JAEGER]

Г-н М. ВИЛИДЖЪР [M. VILLIGER], *съдии*,

и г-жа К. ВЕСТЕРДИК [C. WESTERDIEK], *секретар на*

отделението

След като обсъди въпросите в закрито заседание, проведено на 4 септември 2007 г., постановява следното решение, прието на същата дата:

ПО ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (но. 38106/02) срещу Република България, подадена пред Съда съгласно чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (наричана по-долу за краткост Конвенцията) от българската гражданка г-жа Тодорка Петрова Налбантова, роден през 1950 г. и живуща в Пловдив (наричана по-долу за краткост жалбоподателка) на 3 октомври 2002 г.

2. Жалбоподателката е представлявана от г-н М. Нейков и г-н З. Захариев, адвокати, практикуващи в гр. Пловдив.

3. Българското правителство (наричано по-долу за краткост Правителството) е представлявано от своя агент г-жа М. Коцева от Министерството на правосъдието.

4. На 14 декември 2005 г. Съдът решава да съобщи жалбата на Правителството. Прилагайки чл. 29 § 3 от Конвенцията, той решава да разгледа допустимостта и съществото на жалбата едновременно.

ФАКТИТЕ

ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

А. Наказателното производство

5. През 1991 г. част от производствените мощности на кооперация „Марица” са отделени и с тях се основава кооперация „Родина” (наричана по-долу за краткост кооперацията). Жалбоподателката е назначена за председател на кооперацията.

6. На неуточнени дати е извършена данъчна ревизия на дейността на кооперацията за периода юни 1991 г. – юни 1992 г., която установява липса на определени суми.

7. На 15 февруари 1993 г. срещу жалбоподателката е образувано предварително производство за длъжностно присвояване и неупражняване на контрол върху работата на подчинените ѝ, на които е възложено управлението или отчитането на сумите, от което са последвали загуби за кооперацията в размер на 14 587 стари български лева (приблизително 918 германски марки към съответната дата).

8. На 16 януари, 9 април и 8 август 1994 г. Пловдивската районна прокуратура напомня на следователя, водещ разследването, да го приключи възможно най-бързо, тъй като срокът за приключването отдавна е изтекъл.

9. На 21 май 1997 г. Пловдивската окръжна прокуратура изисква делото от следователя и го получава на неуточнена дата. Тя установява, че въпреки изричните указания в тази посока по делото не са предприети никакви следствени действия. Пловдивската окръжна прокуратура връща делото на 1 юли 1997 г.

10. На 22 и 23 февруари 2000 г. са разпитани петима свидетели.

11. На 2 март 2000 г. жалбоподателката е разпитана и ѝ е повдигнато обвинение за длъжностно присвояване и неупражняване на контрол върху работата на подчинените ѝ, на които е възложено управлението или отчитането на сумите, от което са последвали загуби за кооперацията в размер на 14 587 стари български лева (приблизително 7 евро към съответната дата). Наложено ѝ е ограничение да напуска местожителството си без разрешение от прокуратурата.

12. Между 6 март и 16 април 2000 г. са разпитани други десет свидетели, на 22 май 2000 г. е назначена счетоводна експертиза, а жалбоподателката е разпитана отново на 20 и 26 юни 2000 г.

13. После делото е изпратено на Пловдивската окръжна прокуратура, която на 3 ноември 2000 г. го връща с указания за допълнителни следствени действия.

14. На 12 декември 2000 г. е разпитан друг свидетел, а на 27 декември 2000 г. е назначена допълнителна счетоводна експертиза.

15. На 12 април 2001 г. обвиненията срещу жалбоподателката са изменени и тя е разпитана отново.

16. На 19 февруари 2002 г. Пловдивската районна прокуратура изисква делото от следователя и го получава на неуточнена дата.

17. На 27 март 2002 г. Пловдивската окръжна прокуратура отново връща делото с по-нататъшни указания за приключване на разследването.

18. На 16 април 2002 г. кооперацията се конституира в рамките на наказателното производство срещу жалбоподателката като граждански ищец.

19. Разследването е предявено на жалбоподателката на 29 април 2002 г. и после е изпратено на Пловдивската окръжна прокуратура на науточнена дата.

20. С постановление от 11 май 2002 г. Пловдивската окръжна прокуратура прекратява наказателното производство срещу жалбоподателката поради липса на доказателства за извършено престъпление.

Б. Относно вътрешно право и практика

21. Относимата част на Закона за отговорността на държавата и общините за вреди от 1988 г. (ЗОДОВ, загл. изм. през 2006 г.) гласи, че държавата отговаря за вредите, причинени на граждани от органите на дознанието, следствието, прокуратурата и съда при, *inter alia*, обвинение в извършване на престъпление, ако образуваното наказателно производство бъде прекратено поради това, че деянието не е извършено от лицето или че извършеното деяние не е престъпление (чл. 2 (2)).

22. Лицата, търсещи удовлетворяване на претенции за вреди, причинени от решения на разследващите, прокурорските органи и съдилищата при обстоятелства, влизащи в обхвата на ЗОДОВ, нямат право на иск по общото законодателство за непозволено увреждане, тъй като Законът е *lex specialis* и изключва прилагането на общия режим (чл. 8 (1) от Закона; решение № 1370 от 16.XII.1992 г. по гр.д. № 1181/92 г., IV г.о. и Тълкувателно решение № 3 от 22.04.2005 г. по т. гр. д. № 3/2004 г., ОСГК на ВКС).

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 6 § 1 И 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

23. Жалбоподателката се оплаква, че продължителността на наказателното производство срещу нея е била несъвместима с изискването за „разумен срок” по чл. 6 § 1 от Конвенцията и че ѝ е липсвало ефективно вътрешноправно средство за защита, с което да го ускори.

Относимата част на чл. 6 § 1 от Конвенцията гласи:

„Всяко лице, при решаването на... основателността на каквото и да е наказателно обвинение срещу него, има право на... гледане на неговото дело в разумен срок от... съд...”

Чл. 13 от Конвенцията гласи:

„Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.”

A. Период, който следва да се вземе предвид

24. Съдът намира, че периодът, който следва да се вземе предвид, трае от 15 февруари 1993 г. до 11 май 2002 г. и възлиза на девет години, два месеца и двадесет и шест дни, по време на които наказателното производство остава на стадий предварително разследване.

Б. Допустимост

25. Правителството твърди, че жалбоподателката не е изчерпила наличните вътрешноправни средства за защита, тъй като не е подала иск за вреди по ЗОДОВ. То отбелязва, че наказателното производство е било прекратено на 11 май 2002 г. поради липса на достатъчно доказателства за извършване на престъпление. Ето защо Правителството претендира, че жалбоподателката е имала право на иск по ЗОДОВ за удовлетворяване на претенциите ѝ към властите заради незаконосъобразното обвинение в престъпление. В подкрепа на твърдението си то представя поредица от решения на националните съдилища, в които те са присъдили обезщетения за вреди на подобни основания.

26. Жалбоподателката възразява и отбелязва, че по ЗОДОВ е можела да търси обезщетение само за незаконосъобразното обвинение, а не за продължителността на наказателното производство като такава.

В тази връзка тя отбелязва, че Правителството не е представило нито едно решение, където националните съдилища са присъдили обезщетения за такова нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията. Съответно, тя твърди, че ЗОДОВ не предлага правно средство за защита, което следва да се изчерпи във връзка с настоящото ѝ оплакване до Съда.

27. Съдът намира, че въпросът за изчерпването на вътрешноправните средства за защита е частично свързан със съществуването на оплакването на жалбоподателката по чл. 13 от Конвенцията, че не е разполагала с ефективно правно средство за защита срещу продължителността на наказателното производство срещу нея. Така че, за да се избегне предварително произнасяне по тази тема, двата въпроса следва да се разгледат заедно. Съответно, Съдът постановява, че въпросът за изчерпването на вътрешноправните средства за защита следва да бъде присъединен към разглеждането на жалбата по същество.

28. Съдът констатира също, че жалбата не е явно необоснована по смисъла на чл. 35 § 3 от Конвенцията и не покрива други основания за недопустимост. Ето защо тя следва да бъде обявена за допустима.

В. По същество

1. Оплакване по чл. 6 § 1 от Конвенцията, касаещо твърдяната прекомерна продължителност на наказателното производство

29. Правителството не предоставя становище по съществуването на оплакването на жалбоподателката. Жалбоподателката повтаря оплакванията си.

30. Съдът подчертава, че разумността на продължителността на производството следва да се преценява в светлината на обстоятелствата по делото и с оглед на следните критерии: сложността на случая, поведението на жалбоподателите и на съответните власти (вж., сред многото други източници, решението по делото *Pélissier and Sassi v. France* [GC], no. 25444/94, § 67, ECHR 1999-II).

31. Като разгледа материалите, с които разполага, и отбелязва това, че Правителството не е представило становище по съществуването на оплакването, Съдът намира, че не са представени факти или аргументи, които да го убедят, че продължителността на наказателното производство по настоящото дело е била разумна. Ето защо, като има предвид практиката си по въпроса, Съдът смята, че по настоящото дело продължителността на производството е била прекомерна и не е била съобразена с изискването за „разумен срок”. По-специално, наказателното производство срещу жалбоподателката е продължило

над девет години и е останало на стадий предварително разследване през цялото време (вж. пар. 24 по-горе). Трябва да се отбележи, че първите следствени действия са проведени едва на 22 февруари 2000 г. (вж. пар. 10 по-горе) – повече от седем години, след като предварителното производство е било образувано на 15 февруари 1993 г. (вж. пар. 7 по-горе)

Ето защо е налице нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията.

2. Оплакване по чл. 13 във връзка с чл. 6 § 1 от Конвенцията, касаещо твърдяна липса на ефективни правни средства за защита

32. Правителството не предоставя становище по съществото на оплакването на жалбоподателката извън това в рамките на предварителното му възражение (вж. пар. 25 по-горе). Жалбоподателката повтаря оплакванията си.

33. Съдът подчертава, че чл. 13 от Конвенцията гарантира ефективно вътрешноправно средство за защита пред национален орган срещу твърдяно нарушение на изискването по чл. 6 § 1 от Конвенцията делата да се разглеждат в разумен срок (вж. решението по делото *Kudła v. Poland* [GC], no. 30210/96, § 156, ECHR 2000-XI).

34. Съдът отбелязва, че по подобни дела срещу България е констатирал липсата през обсъждания период на формално средство по българското право, което да ускори решаването на основателността на обвинението срещу жалбоподателката (вж. решенията по делата *Osmanov and Yuseinov v. Bulgaria*, nos. 54178/00 and 59901/00, §§ 38-42, 23 September 2004; и *Sidjimov v. Bulgaria*, no. 55057/00, § 41, 27 January 2005). Съдът не вижда причина да достигне до по-различно заключение по настоящото дело.

35. Що се отнася до предварителното възражение на правителството, Съдът отбелязва, че властите твърдят, че жалбоподателката не е изчерпила налично вътрешноправно средство за защита в лицето на ЗОДОВ, и се позовават на съществуващата там възможност да се получи обезщетение за незаконосъобразно обвинение в престъпление. Правителството обаче не посочва как това би удовлетворило оплакването пред този Съд относно твърдяната прекомерна продължителност на наказателното производство. Нещо повече, Правителството не представя копия от решения на национални съдилища, с които се присъждат обезщетения по ЗОДОВ за прекомерна продължителност на наказателно производство. С оглед на горното, Съдът не намира за доказано от страна на Правителството, че в обстоятелствата на настоящото дело искът по ЗОДОВ би снабдил жалбоподателката с приложимо право на обезщетение, което би било ефективно, достатъчно и достъпно правно средство за защита във връзка с твърдението на жалбоподателката за прекомерна

продължителност на наказателното производство (вж., в същия смисъл, решенията по делата *Osmanov and Yuseinov*, цитирано по-горе, §41; и *Sidjimov*, цитирано по-горе, § 42).

36. Ето защо е налице нарушение на чл. 13 от Конвенцията във връзка с това, че жалбоподателката не е имала вътрешноправно средство за защита, чрез което да приложи правото си на „гледане на делото в разумен срок“, гарантирано от чл. 6 § 1 от Конвенцията. Следователно, предварителното възражение на Правителството (вж. пар. 25-27 по-горе) следва да бъде отхвърлено.

II. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

37. Чл. 41 от Конвенцията гласи:

„Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевшата страна.”

А. Вреди

38. Жалбоподателката претендира за 5000 евро обезщетение за неимуществените вреди, произтекли от нарушението на правата ѝ по Конвенцията.

39. Правителството не предоставя становище по въпроса.

40. Съдът смята, че жалбоподателката без съмнение е претърпяла неимуществени вреди в резултат на проточването на наказателното производство срещу нея за повече от девет години. Като има предвид практиката си по подобни дела и като отсъжда по справедливост, Съдът присъжда 4600 евро на това основание, плюс всякакви данъци, които биха могли да бъдат наложени.

Б. Разходи и разноски

41. Жалбоподателката претендира също за 1000 евро хонорар за работата на адвокатите ѝ по делото пред Съда и 100 евро за неуточнени разноски. Не са представени никакви оправдателни документи.

42. Правителството не предоставя становище по въпроса.

43. Съдът отбелязва, че претенцията не е подкрепена от никакви доказателства, като споразумение за изплащане на адвокатски хонорар или отчет за извършена работа по време. Ето защо тя следва да бъде отхвърлена.

В. Лихва за забава

44. Съдът счита за уместно лихвата за неизпълнение да бъде обвързана с пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процентни пункта.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Решава* да присъедини към разглеждането по същество въпроса за изчерпването на вътрешноправните средства за защита;
2. *Обявява* жалбата за допустима;
3. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията заради прекомерната продължителност на наказателното производство срещу жалбоподателката;
4. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 13, във връзка с чл. 6 § 1 от Конвенцията, заради липсата на ефективно вътрешноправно средство за защита срещу прекомерната продължителност на наказателното производство и съответно *отхвърля* предварителното възражение на Правителството за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита;
5. *Приема*
 - (а) че държавата-ответник следва да плати на жалбоподателката, в рамките на три месеца, след като настоящото решение стане окончателно по смисъла на чл. 44 § 2 от Конвенцията, 4600 (четири хиляди и шестстотин) евро обезщетение за неимуществени вреди, плюс всякакви данъци, които биха могли да бъдат наложени;
 - (б) че от изтичането на упоменатия по-горе тримесечен срок до плащането се дължи проста лихва върху горепосочените суми в размер равен на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процентни пункта;
6. *Отхвърля* останалата част от претенцията на жалбоподателката за справедливо удовлетворение

Изготвено на английски език и съобщено писмено на 27 септември 2007 г., в съответствие с член 77, §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
Секретар

Пер Лоренцен
Председател